

Inhoudsopgave

Voorwoord	xi
Lijst van afkortingen	xiii
1 Inleiding	1
1.1 Enkele inleidende opmerkingen over de positie van het Fries	1
1.2 Het Fries in de periode tot 1900	3
1.3 Het Fries in de periode 1900 tot 1956	4
1.4 Het Fries na de totstandkoming van de Wet van 11 mei 1956, <i>Stb.</i> 242	6
1.5 Betrokken personen en organisaties	8
1.6 Het gebruik van het Fries in de notariële praktijk	9
1.7 Bronnen en literatuur	11
1.8 Opbouw van het boek	13
2 De Friese Beweging	17
2.1 Het begrip ‘Friese Beweging’	17
2.2 Friesch Genootschap (1827) en Selskip-1844	18
2.3 De situatie in de Friese Beweging rond 1900	19
2.4 Jongfryske Biweging (1915)	21
2.5 Het interbellum	23
2.6 Periode van de Tweede Wereldoorlog	26
2.7 Ried fan de Fryske Biweging	29
2.8 Striïdboun Fryslân Frij (opgericht in 1948)	31
2.9 Fryske Foriening foar in Federael Europa (1949)	33
2.10 Fries Genootschap	36
2.11 Ontwikkelingen in de Friese Beweging na 1951	37
2.12 Fryske Nasjonale Partij (FNP)	38
2.13 Ontwikkelingen sinds de jaren zeventig	39
2.14 Drie herdenkingen	43
3 Enkele voorvallen en opvattingen met betrekking tot het gebruik van het Fries in het officiële verkeer in de periode 1811 tot 1900	45
3.1 Twee Leeuwarder commiezen (1846)	45
3.2 De koninklijke goedkeuring van het Selskip-1844 in 1846	46
3.3 Het smerige Koninginnetje (1892)	48
3.4 Legendevorming rond het ‘smoarge Koaningintsje’	54
3.5 Mondeling gebruik van het Fries voor de strafrechter in de 19 ^{de} eeuw	57
3.6 J. de Bosch Kemper en A.A. de Pinto over de taal in de strafrechtszaal	61
3.7 Taalgebruik in Friesland in de negentiende eeuw	64
3.8 Een impressie op grond van krantenverslagen over het taalgebruik ter terechtzitting in Heerenveen	66
4 Eerste aanzetten in de strijd voor het gebruik van het Fries in het officiële	73
4.1 Inleiding	73
4.2 Het Fries in de raadzaal (1901)	73
4.3 Het Fries in de rechtszaal (1902)	76
4.4 Discussies in de Tweede Kamer (najaar 1902)	79

4.5	Gebruik van het Fries door rechters (1900-1930)	84
4.6	Crisis-pachtzaken	89
4.7	Gebruik van het Fries door advocaten	90
4.8	Het Fries in de raadzaal van Wonseradeel en Wijmbritseradeel (1924-1926)	91
4.9	Friese voornamen en de burgerlijke stand	96
4.10	Friese oprichtingsakten van verenigingen en de koninklijke goedkeuring van de statuten van enkele van deze verenigingen	97
5	Enkele voorvallen rond het gebruik van het Fries in de rechtszaal in 1933	105
5.1	J. van der Schaaf	105
5.2	Haring Piebenga	107
5.3	Kamervragen (1933)	111
5.4	De hingelkaart te Harlingen	113
5.5	Meningsvorming in de Staten van Friesland in juli 1933	119
5.6	Discussie over de voorvallen omtrent de Friese taal in het <i>Weekblad van het Recht</i>	120
5.7	Hof Leeuwarden	123
5.8	Debatten in de Tweede Kamer	125
5.9	Andere gegevens rond de beslissingen van de rechters Tijsma en Meihuizen om het spreken van Fries ter terechtzitting te weigeren	129
6	Aspecten van het gebruik van het Fries in het officiële verkeer in de periode 1933 - 1951	133
6.1	Inleiding	133
6.2	Lange rust na 1933	133
6.3	Gebruik van het Fries in het officiële verkeer in de periode 1940 - 1945	136
6.4	De Friese Beweging in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog	138
6.5	Decentralisatie als politiek thema in Friesland en de landelijke politiek	139
6.6	Twee problemen rond 'Friese' voornamen	143
6.7	'Molke' en 'sûpe' (1948)	144
6.8	Het niet zó zeldzame geval K. (1949)	146
6.9	De eed in het Fries, de melktappers en de Friese nationaliteit (1950-1951)	152
7	Kneppelfreed	157
7.1	Inleiding	157
7.2	Van der Burg, Schurer en De Jong: op weg naar Kneppelfreed	157
7.3	Vrijdag 16 november 1951: Schurer en De Jong voor de politierechter	162
7.4	Eerste gevolgen van Kneppelfreed	169
7.5	Spanning in Friesland	169
7.6	Behandeling van de zaak Schurer door het hof	173
7.7	Cassatie in de zaak Schurer?	177
7.8	Tweede zaak Van der Burg	178
7.9	Klacht van Wijbenga	181
7.10	Eed van burgemeester Van Tuinen	183

8	Van Kneppelfreed tot de commissie- Kingma Boltjes (1951-1952)	185
8.1	Inleiding	185
8.2	Tweede Kamerdebatten bij de begroting van Binnenlandse Zaken na Kneppelfreed, november 1951	186
8.3	Tweede-Kamerdebatten bij de behandeling van de Begroting van Justitie voor 1952	190
8.4	J.H. Scheps (1900-1993)	194
8.5	Vorbereidingen van de hearing in Friesland, januari 1952	196
8.6	Hearing door de Ministers, februari 1952	200
8.7	Debatten in de Eerste Kamer, april 1952	204
8.8	F.C. Gerretson	208
9	De commissie-Kingma Boltjes	211
9.1	Ad hoc-commissies	211
9.2	Een enquête	212
9.3	Juridische tijdschriften (1952-1953)	213
9.4	Formulering van de taakopdracht van de commissie- Kingma Boltjes	215
9.5	Benoeming van de commissieleden	216
9.6	Duur van het commissiewerk	218
9.7	Werkwijze van de commissie-Kingma Boltjes	219
9.8	Het rapport van de commissie-Kingma Boltjes	221
9.9	Adviezen met betrekking tot het rapport-Kingma Boltjes	223
9.10	Advies Hoge Raad der Nederlanden	226
9.11	Debatten bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken en Justitie voor 1954	227
9.12	Ontwerp-kabinetsstandpunt	229
9.13	Vaststelling van het kabinetsstandpunt in de ministerraad	232
9.14	Kabinetsstandpunt	233
9.15	Reacties op het kabinetsstandpunt	234
9.16	Bespreking van het Kabinetsstandpunt in de Eerste Kamer	235
9.17	Aanpassing van de Lager-Onderwijswet van 1920	238
10	Behandeling van het wetsontwerp over het gebruik van de Friese taal in het rechtsverkeer in de Tweede en Eerste Kamer	239
10.1	Inleiding	239
10.2	Wetsontwerp over het gebruik van de Friese taal in het rechtsverkeer en Memorie van Toelichting	239
10.3	Artikel 1: eed en belofte	240
10.4	Artikel 2: mondeling gebruik van het Fries	241
10.5	Artikel 3: de rechtstreeks betrokkenen	242
10.6	Artikel 4: verplichting om het Fries in het Nederlands te herhalen	243
10.7	Artikel 5: proces-verbaal van de terechtzitting in het Nederlands	243
10.8	Artikel 6: regeling bij het hof in Leeuwarden	244
10.9	Artikel 7: verhoor in het Fries	244
10.10	Artikel 8: notariële akten	244
10.11	Artikel 9: akten die door de rechter goedgekeurd	245
10.12	Artikel 10: zegeling en registratie van akten	245
10.13	Artikel 11: de beëdigde vertalers	246
10.14	Gebruik van het Fries in de Provinciale Staten van Friesland, juli 1955	246

10.15	Behandeling door de voorbereidende commissie van de Tweede Kamer	247
10.16	Behandeling in de Tweede Kamer	248
10.17	Behandeling in de Eerste Kamer	250
11	Wet gebruik Friese Taal in de praktijk (1956-1970)	255
11.1	Een moordzaak in Anjum (1957)	255
11.2	Een Friestalig bezwaar tegen een aanslag inkomstenbelasting	257
11.3	Europees Hof voor de Rechten van de Mens	260
11.4	Rapport Woltman	261
11.5	Een Fries requisitoir	264
12	Commissie Friese taalpolitiek (Commissie-van Ommen)	265
12.1	Vooraf	265
12.2	Friese wensen op het gebied van het officiële verkeer	266
12.3	Het 'Wetsontwerp' van de Ried fan de Fryske Biweging	267
12.4	Instelling van de commissie Friese-taalpolitiek en formulering van de taakopdracht	269
12.5	De leden van de commissie-Van Ommen	269
12.6	De justitieparagraaf	271
12.7	Nijenhuis op de openbare hoorzitting	273
12.8	Behandeling van het rapport van de commissie-Van Ommen door de commissie van de Tweede Kamer	274
12.9	Ministerie van Justitie	277
12.10	Kamerbehandeling rapport Friese taalpolitiek (Van Ommen)	278
13	Ontwikkelingen betreffende het Fries in het officiële verkeer na 1974	281
13.1	Protesten van de Fryske Organisaasje foar Kulturele Autonomy	281
13.2	De 'eerste' FOKA-processen (december 1974)	283
13.3	Tweede FOKA-proces	287
13.4	Wurkgroep Frysk yn it Offisiële Forkear	289
13.5	Rauwerderhem als voorbeeldgemeente	292
13.6	De Raad van State spreekt zich uit over Friestalige schriftelijke stukken	296
13.7	Friese plaatsnamen	300
13.8	Ynstitút foar Tael-Yntegraesje	303
13.9	Permanent overlegorgaan voor Friese aangelegenheden	304
13.10	Ministerie van Justitie	305
13.11	Commissie Friese Taal (1981)	307
13.12	Bestuursafpraak Friese taal en cultuur (1986-1987)	310
13.13	Kadasterwet (Stb. 1989, 186)	314
13.14	Commissie Fries in het rechtsverkeer	315
13.15	Notariswet (Stb. 1999, nr 190)	317
13.16	Tweede Bestuursafpraak Friese taal en cultuur 1992-1993	319
13.17	Wijziging van de Awb in verband met het opnemen van regels betreffende het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk verkeer (1993)	320
13.18	Kamerbehandeling van de wijziging van de Awb in verband met het opnemen van regels betreffende het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk verkeer (1993)	324
13.19	Intrekking van het KB van 4 juni 1830	326

13.20	Verruiming van de regeling van de Wet gebruik Friese taal in het rechtsverkeer (<i>Stb.</i> 1995, 440)	327
13.21	Hoge Raad	333
13.22	Ter afronding	334
14	Ontwikkelingen na 1994, met name het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden	337
14.1	De voorgeschiedenis van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden (1992)	337
14.2	Doel en methodiek van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden	340
14.3	Enkele opinies over het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden	343
14.4	De goedkeuring door de Nederlandse Staten-Generaal van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden	344
14.5	Behandeling van het Handvest in de Eerste Kamer	351
14.6	Consultatief Orgaan voor de Friese taal	352
14.7	Commissie van deskundigen van de Raad van Europa	353
14.8	Bestuursafpraak 2001	354
14.9	Friestalige statuten van verenigingen en stichtingen	356
14.9	Geslachtsnamen	361
14.10	Aanpassing van de naam Fryslân in wetgeving	364
15	Het notariaat in Friesland en Friestalige akten, met name in de periode 1948-1956	367
15.1	Notariaat en taal 1811-1842	367
15.2	Literatuur over artikel 29 NW	369
15.3	Het gebruik van het Fries in notariële praktijk 1842-1948	370
15.4	Invoering in de periode na 1910 van de verplichting om bepaalde akten in de Nederlandse taal op te maken	373
15.5	Opzet van het onderzoek naar notariële akten	377
15.6	Wetgeving m.b.t. het opmaken van notariële akten in het Fries	379
15.7	Acties voor het gebruik van het Fries in notariële akten	381
15.8	W.J. Nijenhuis	382
15.9	Mr. Y.K. de Boer	384
15.10	Een Friestalige notariële akte van notaris Nijenhuis	386
15.11	De hypotheekbewaarder te Leeuwarden	388
15.12	Adhesiebetuigingen	389
15.13	Nota van het ministerie van Financiën	390
15.14	Het antwoord van de minister van Financiën	391
15.15	Geen ‘grote rel’	392
15.16	Een akte van scheiding en deling	393
15.17	De Fryske Bibleteek, oktober 1952	394
15.18	Een brief van De Boer aan Scheps	397
15.19	Friestalige akten in het protocol De Boer	400
15.20	Friestalige akten in het protocol Nijenhuis	413
15.21	Friestalige akten in het protocol Tuinstra	417

16 Friestalige akten in de openbare registers ten hypotheekkantore te Leeuwarden 1979-1997	419
16.1 De wijze van inschrijving van Friestalige akten in de openbare registers	419
16.2 De verschillende methoden van in- en overschrijving van Friestalige akten	420
16.3 Een Friestalige akte van ruilverkaveling	422
16.4 Notarissen die in de periode 1979 tot 1997 Friestalige transport- en hypotheekakten hebben verleden	424
16.5 Enkele opmerkingen over de taalbeheersing, het taalgebruik en de taalhouding in het notariaat	427
16.6 Enkele opinies over de in- en overschrijving van Friestalige akten in openbare registers	429
16.7 Advies van de Commissie Friese taal (1992)	430
16.8 Berie-rapport Fries in authentieke akten (1998)	433
Nederlandse Samenvatting	437
Friese Samenvatting	449
Duitse Samenvatting	461
Lijst niet gedrukte bronnen	473
Literatuurlijst	479
Bijlagen	499
Bijlage I Artikel 29 van de Wet van 9 juli 1842, op het Notarisambt	501
Bijlage II Directeur-Generaal der Belastingen aan de directeur van belastingen en domeinen te Groningen, 12 december 1949.	503
Bijlage III Nota over het gebruik van de Friese taal in het maatschappelijk en ambtelijk verkeer in Friesland door J. van der Schaaf, maart 1950	505
Bijlage IV Notitie van de President van de Hogen Raad der Nederlanden en de Procureur-Generaal bij de Hogen Raad der Nederlanden aan de Minister van Justitie op 25 juni 1953 met betrekking tot het rapport van de commissie-Kingma Boltjes	511
Bijlage V	523
Bijlage V, 1 Wetsontwerp no. 3553, no. 2; Enige regelen betreffende het gebruik van de Friese taal in het rechtsverkeer	
Bijlage V, 2 Wetsontwerp no. 3553, no. 7. Enige regelen betreffende het gebruik van de Friese taal in het rechtsverkeer, Nota van wijzigingen	
Bijlage V, 3 Wet van 11 mei 1956, houdende enige regelen betreffende het gebruik van de Friese taal, in het bijzonder in het rechtsverkeer	
Bijlage V, 4 Wet van 11 mei 1956, houdende enige regelen betreffende het gebruik van de Friese taal, in het bijzonder in het rechtsverkeer (versie geldig vanaf: 17-02-1999)	
Bijlage VI Friestalige akten aanwezig bij het Kador Leeuwarden, over de periode 30 januari 1979 tot 28 april 1997	535
Bijlage VII Notitie van W. Snijders voor L. de Vries, 7 juni 1991, NBW archief, ministerie van Justitie	539

Bijlage VII	541
Bijlage VIII, 1 European Charter for Regional or Minority Languages, ETS No. : 148.	
Bijlage VIII, 2 Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden, artikelen 9 en 10, voor zover door Nederland onderschreven.	
Bijlage IX Awb, afd. 2.2. over het ‘Gebruik van de taal in het bestuurlijk verkeer’(1995)	547
Bijlage X Artikel 42 Notariswet, Staatsblad 1999, nr 190	549
Register	551